

Клифърд Саймък

Всички капани на Земята

Инвентарният списък бе дълъг. Върху многобройните страници със своя дребен и ясен почерк той бе описал мебелите, картините, порцелановите сервизи, сребърните прибори и всичко останало – всички лични принадлежности, натрупани с годините от рода Барингтън.

А сега, когато стигна до края, той записа и себе си като последна вещ в списъка:

Един домашен робот, Ричард Дейниъл. Поостарял, но запазен.

Ричард остави писалката настрана, събра и подреди листата, и постави върху тях преспапието – един малък и изящен предмет от слонова кост, който леля Хортензия бе купила при последното си пътуване до Пекин.

След като направи всичко това, работата му бе завършена.

Ричард бутна стола си назад, изправи се иззад бюрото и бавно прекоси стаята, движейки се сред множеството от предмети, принадлежащи към миналото на рода. Ето там над камината висеше сабята, с която праotecът Джонатан бе воювал във войната между севера и юга, а под нея върху полицата бе поставена купата, спечелена от смелия яхтен капитан; там беше и бурканчето с лунен прах, което Тони бе донесъл от петото кацане на човека върху Луната, и старият хронометър от бракувания преди много години семеен космически кораб, пътувал толкова често до астероидите.

А върху стените, почти един до друг висяха портретите на измрели-те роднини – лица, взиращи се в света, който и те бяха съграждали.

Всичките тези хора, мислеше си Ричард Дейниъл, разглеждайки лицата едно по едно, той бе познавал.

Ето там, в дясно от камината беше старият Руфъс Ендрю Барингтън, който бе съдия преди около двеста години, а от дясно на Руфъс беше Джонсън Джозеф Барингтън, който бе оглавявал отдавна забравената мечта на човечеството – Бюрото за паранормални изследвания. Там пък, до вратата за терасата беше навъсено, пиратско лице на Денли Барингтън, който пръв в рода бе натрупал пари.

И много, много други – администратор, пътешественик, шеф на корпорация. Всичките – добри и свестни мъже.

Но всичко това бе приключило. Родът бе загинал.

Ричард Дейниъл тръгна бавно да обхожда къщата за последен път: семейната стая, претърпкана с мебели, кабинета със спомените от миналото, библиотеката с редиците от стари томове, трапезарията, в която бляскаха и искряха порцеланът и среброто, и кухнята, където лъщяха бронзът и алуминият и неръждаемата стомана; спалните на втория етаж

– всяка, съдържаща характерното за своя обитател... и най-накрая – спалнята, в която бе умряла старата леля Хортензия, слагайки най-сетне край на рода Барингтън.

Празната къща нямаше вид на обитавана от духове, а по-скоро цареше атмосфера на очакване да започне отново предишният весел живот. Това впечатление обаче беше измамливо. Всички портрети, всички порцеланови сервиси и сребърни прибори – всичко в къщата щеше да бъде продадено на търг, за да бъдат платени дълговете. Стаите щяха да бъдат лишени от своите принадлежности, а върховната обίδα щеше да бъде нанесена с продажбата на самата къща.

Дори той, мислеше си Ричард Дейниъл, щеше да бъде продаден, тъй като и той бе просто движим имот. Та нали заедно с другите беше в инвентарния списък?

Само че онова, което възнамеряваха да направят с него, бе по-лошо, отколкото една най-обикновено продажба. Защото Ричард Дейниъл щеше да бъде променен, още преди да го обявяха за продан. Никой не би дал и не би вложил пари в него такъв, какъвто беше сега. А освен това имаше и специален закон... закон, който казваше, че никой робот не може официално да притежава един живот по-дълъг от сто години. А той вече бе живял непрекъснато шест пъти по сто.

Беше отишъл при адвокатът, макар да бе проявил съчувствие, не му бе дал никаква надежда.

– Погледнато технически – Бе казал адвокатът, на своя сбит и ясен език, – дори в този момент вие сте в твърде голямо нарушение на закона. Просто не разбирам как семейството ви е успяло да се измъкне.

– Те обичаха стари неща – рече Ричард Дейниъл, – а и аз не се показвах навън. Стоях най-вече в къщата и много рядко излизах.

– И така да е – рече адвокатът, – има все пак досиета. За вас сигурно са събрали цяла папка.

– В миналото родът имаше много и доста влиятелни приятели – обясни Ричард Дейниъл. – Сигурно разбирате, сър, че хората от рода Барингтън, преди да ги връхлети неволята, бяха много известни в политиката и много други области.

Адвокатът кимна и изсумтя с разбиране, после каза:

– Онова, което не разбирам, е: защо се противопоставяте така остро на промяната? Вие няма да бъдете изцяло променен. Ще си останете Ричард Дейниъл.

– Ще загубя спомените си, нали?

– Да, разбира се, но те не са толкова важни. А освен това, ще

натрупате нови спомени.

– Спомените ми са скъпи за мене – рече му Ричард Дейниъл. – те са всичко, което имам. След около шестстотин години те са моето единствено ценно притежание. Можете ли да си представите, господин адвокат, какво означава да прекарате шест века сред хора от един и същи род?

– Да, мисля, че мога – съгласи се адвокатът. – Ала сега, когато родът го няма, спомените не са ли болезнени за вас?

– Утеха са. Постоянна утеха. Карат ме да се чувствам важен. Дават смисъл на живота ми и място, където да се гуша.

– Но няма не разбирате? Вие няма да имате нужда от утеха и усещане за собствена значимост, щом веднъж ви преориентират. Ще бъдете чисто нов. Ще запазите само известно чувство за основна самоличност, която никой не би могъл да ви отнеме, дори и да искаше. Няма да има за какво да съжелявате. Няма да има останала от миналото вина, нито разбити надежди, нито стари връзки, които да ви държат с вързани ръце.

– Аз трябва да бъда такъв, какъвто съм – настоя упорито Ричард Дейниъл. – Стигнах до дълбоки прозрения и заживях в среда, която придаде смисъл на съществуването ми. Не бих могъл да приема да бъда някой друг.

– Ще бъдете много по-добре – рече уморено адвокатът. – Ще имате по-здраво тяло, по-добри умствени възможности... ще бъдете по-умен.

Ричард Дейниъл стана от стола, виждайки, че няма смисъл.

– Нали няма да ме издадете? – попита той.

– Разбира се, че не – отвърна адвокатът. – Колкото до мене, аз изобщо не съм ви виждал.

– Благодаря – рече Ричард Дейниъл. – Колко ви дължа?

– Абсолютно нищо – отвърна адвокатът. – Никога не взимам пари за клиенти, които са навършили петстотин години.

Тези негови думи бяха замислени като шега, ала Ричард Дейниъл не се засмя. Не му беше до смях.

При вратата той се спря и се обърна.

„Защо?“ мислеше да попита той. „Защо е този глупав закон.“

Не се наложи да пита обаче. Никак не бе трудно да разбере.

Причината беше човешката суета. Никое човешко същество не живееше много повече от сто години, значи роботът също не би трябвало да живее. Но от друга страна роботът бе твърде ценен, за да бъде просто изхвърлян в края на всеки сто години. И така бе измислен законът за периодичното прекъсване на живота на един робот. По този начин никое

човешко същество не би било подложено на психологическата обида, че неговия искрен и верен слуга би могъл да го надживее с няколко хиляди години.

Беше нелогично, но хората бяха нелогични!

Нелогично, обаче мило. Мило по много и най-различни начини.

„Мило... както понякога хората от рода Барингтън бяха мили“, помисли си Ричард Дейниъл. Шестстотин години на мила доброта. Каква гордост изпитваше само, когато се сетеше за това! Дори му бяха дали още едно име. В наши дни нямаше много работи с две имена. Беше специална проява на обич и уважение.

Тъй като адвокатът не успя да му помогне, Ричард Дейниъл потърси помощ другаде. Сега, когато мислеше за миналото си, застанал в стаята, където бе умряла Хортензия Барингтън, той съжаляваше, че го е направил. Бе нарушил вътрешната си хармония, надхвърляйки няколко пъти възможностите си. За адвокатата бе лесно да му каже какво представляваше той. Адвокатите притежаваха закона, който определяше поведението им и по този начин не страдаха от агонията да взимат сами решения.

Но ако един свещеник е свестен, то той задължително е добър. А този бе добър както по природа, така и заради професията си. И затова беше още по-лошо.

– При някои обстоятелства – каза свещеникът, леко объркан, – бих препоръчал търпение, смирение и молитви. Тези са трите велики опорни стълба за всеки, който се нуждае от тях. Но за вас не съм съвсем сигурен.

– Имате предвид... – промълви Ричард Дейниъл, – ...че аз съм робот?

– Хм, ами... – започна свещеникът, решително объркан от този пряк подход.

– Защото нямам душа ли?

– Наистина – рече отчето с прискърбие, – вие ме поставяте в много неудобно положение. Задавате ми въпрос, който векове е обърквал и терзал най-добрите умове в църквата.

– Обаче въпрос, на който всеки човек трябва да има отговор в сърцето си – каза Ричард Дейниъл.

– Де да можех да отговоря! – възкликна притеснен свещеникът. – Де да можех!

– Ако това ще ви успокои – рече Ричард Дейниъл, – мога да ви уверя в следното: понякога си мисля, че имам душа.

А това, както видя роботът, бе особено тежко за този толкова добър човек. Беше много нелюбезно от негова страна, помисли си Ричард Дейниъл, да казва на свещеника такова нещо. Беше смущаващо, защото след като бе изказано от робот, такова твърдение изразяваше не само мнение, а представляваше и първостепенно доказателство.

И така той бе излязъл от кабинета на свещеника и се бе върнал в празната къща, залавяйки се с инвентаризацията на имуществото.

Сега вече инвентарният списък беше готов, книгата бяха подредени и оставени там, където управителят на имението Данкорт щеше да ги намери сутринта, щом дойде на работа. Ричард Дейниъл бе изпълнил последния си дълг към семейство Барингтън. Сега трябваше да се погрижи и за себе си.

Той излезе от спалнята и затвори вратата. Заслиза тихо по стълбите, отправяйки се към малката стаичка в дъното на кухнята, която си бе само негова.

А това, припомни си Ричард Дейниъл, с внезапна гордост бе в унисон с двойното му име и неговите шестстотин години. Нямаше много работи със стая, която макар и малка, те можеха да нарекат своя.

Той влезе в стаичката, запали лампата и затвори вратата след себе си.

Сега за първи път Ричард Дейниъл се изправи лице в лице с мрачната действителност на онова, което се канеше да извърши.

Пелерината, шапката и панталоните висяха на куката, а галошите бяха поставени точно под тях. Чантата с неговите допълнителни части беше в единия ъгъл на стаята, а парите бяха скатани под една дъска в пода, която Ричард Дейниъл бе разхлабил и превърнал в малко скривалище.

„Няма смисъл да чакам“, каза си той. Всяка минута беше от значение. Трябваше да извърви дълъг път и да стигне там, преди да настъпи утрото.

Той коленичи на пода, издърпа разхлабената дъска, хвана я и измъкна пачките банкноти – пари, спестявани през годините и скътани за черни дни.

Имаше три пачки банкноти, спастрени грижливо и овързани с ластик – пари, които му бяха давани през всичкото време на неговата служба като бакшиши и по случай Коледа, за рождените му дни и като награда за добре свършена работа.

Ричард Дейниъл отвори малкия тайник, разположен на гърдите му и натъпка всичките банкноти с изключение на десетина, които пхна в

джоба върху едното си бедро.

Свали панталоните от куката, но го направи доста несръчно – никога не беше носил дрехи в миналото, освен преди няколко дни, когато бе изпробвал тези панталони. Какъв късмет, че отдавна починалият вуйчо Майкъл бе така едър, иначе те никога нямаше да му станат!

Ричард обу панталоните, закопча ципа и колана, а после със сила нахлузи гумените галоши. Притесняваше се малко от тях. Никой човек не носеше галоши през лятото, но нищо друго не можа да измисли. Всичките обувки, които намери в къщата бяха много по-малки от размера на ходилата му.

Надяваше се, че никой няма да забележи, тъй като нямаше друг изход. Все пак трябваше по някакъв начин да скрие долната част на краката си, защото ако някой ги видеше, щеше да разбере.

Облече пелерината, но тя му бе малко къса. Сложи и шапката, която го стягаше, но той я дръпна силно надолу докато тя здраво обхвана металното му теме. „Толкова по-добре“, помисли си Ричард Дейниъл, „защото вятърът няма да може да я отнесе.“

Взе и допълнителните си части – чантата беше пълна с тях, макар че почти никога не ги бе използвал. Може би беше глупаво да ги взима със себе си, не то бяха част от него и по право му принадлежаха. Всъщност твърде малко неща му принадлежаха истински – само парите, които си бе скътал долар по долар, и тази негова чанта с допълнителни части.

Стиснал чантата под мишница, Ричард Дейниъл затвори вратата на стаичката и тръгна по коридора.

При голямата, входна врата той се поколеба и се обърна към къщата, ала сега тя беше една най-обикновена и тъмна дупка, лишена от всичко, което някога бе притежавала. Нямаше за какво повече да остава тук – нищо освен спомените, а спомените Ричард Дейниъл отнасяше със себе си.

Той отвори вратата, излезе на външните стълби и я затвори след себе си.

„А сега“, мислеше си Ричард Дейниъл, „съм съвсем сам, след като вече затворих всички врати“. Тя бягаше, беше облякъл дрехи, бе излязъл през нощта без разрешението на господаря... и всичко това бе забранено със закон.

Всеки полицаи можеше да го задържи, а също и всеки гражданин. Той нямаше абсолютно никакви права. И нямаше кой да се застъпи за него сега, когато нямаше нито един Барингтън.

Ричард Дейниъл тръгна безшумно по пътеката, стигна до външната порта, отвори я и тръгна по улицата. Стори му се, че къщата го вика да се върне. Той искаше да се върне, ала все пак продължаваше да върви по улицата.

Беше сам, но сега самотата бе истинска – не само абстракция, която бе съхранявал в съзнанието си дни наред. И ето го тук сега – една свободна купчина желязо, която за момента нямаше никаква цел, нито начало, нито край, а бе просто едно голо творение, застанало сред безкрая на космоса и времето. Творение, което само по себе си нищо не означаваше.

Но той продължаваше да върви и с всяка крачка напред бавно се връщаше към онова, което беше – стария робот в стари дрехи, бягащ от дома, който вече не беше негов.

Ричард Дейниъл се загърна по-плътно с пелерината и забърза надолу по улицата. Трябваше да побърза.

Срещна неколцина човека, но те не му обърнаха внимание. Няколко коли профучаха покрай него, ала нищо не се случи.

Ричард Дейниъл спря до един голям и ярко осветен базар и се взря в откритото блестящо пространство пред себе си. Можеше да го заобиколи, но щеше да загуби време. Той стоеше, обзет от нерешителност, мъчейки се да събере кураж и да навлезе в осветеното пространство.

Най-накрая се реши и закрачи бързо напред, придърпал още повече пелерината към себе си и нахлупил шапка чак до очите си.

Някои от купувачите се обърнаха и го изгледаха, а Ричард Дейниъл почувства как по гърба му полазват тръпки. Изведнъж галошите му се сториха три пъти по-големи, отколкото всъщност бяха, а звукът от шляпането им по настилката бе така силен, че за миг той се смути.

Забърза още повече към изхода на базара, който се виждаше на не повече от петдесет метра пред него.

Някъде пронизително изсвири полицей, Ричард Дейниъл подскочи в уплахата си и хукна да бяга. Бягаше, обзет от сляп и безумен страх. Пелерината се вееше за него, а ходилата му шляпаха по паважа.

Той изскочи от осветеното пространство и потъна в благодатния мрак на някакъв жилищен квартал, през който продължи да тича.

В далечината се чу сирена и Ричард Дейниъл прескочи изправилия се насреща му жив плет. Хукна през някакъв двор, после се затресе по пътеката на някаква градина в дъното. От там с ръмжене изскочи куче и, лайки, се втурна подире му.

Ричард Дейниъл се блъсна в някаква ограда от колове и ламарина.

Чу се пукот и трясък от строшени колове и изтръгнати перила. Кучето продължаваше да го преследва, а в гонитбата се включиха и други негови събратя.

Той прекоси още един двор, отново излезе на улицата и хукна по нея. Сви в някаква алея за коли, озовавайки се в някакъв друг двор. Разпъди патиците, които се къпеха в гъола и налетя на някакво въже с пране, което се скъса под тежестта му.

Зад него прозорците на къщите светваха един след друг, затръшкаха се врати – хората наизлязоха навън, за да разберат каква е тази врява.

Ричард Дейниъл продължи да тича още стотина метра, прекоси още един двор и се шумгна в един люляков храст. Застана неподвижен и се послуша. Няколко кучата все още лаеха в далечината, но не се чуваше хорска глъч, нито полицейски сирени.

Усети как го изпълва облекчение и благодарност затова че нямаше сирени, но в същото време се чувстваше глупаво, защото знаеше, че той сам бе предизвикал паниката си. Навсякъде виждаше призраци – гузен, негонен бягаше.

Беше вдигнал на крак целия квартал и дори сега хората сигурно продължаваха да викат. Не след дълго мястото щеше да гъмжи от полицаи.

Беше „разлял кучетата“, а това означаваше, че трябва да се махне оттам час по-скоро. Ричард Дейниъл се измъкна от храста и закрочи бързо надолу по улицата, запътил се към края на града.

Най-сетне той напусна града и се озова на магистралата. Заподскача по безлюдното шосе на дълги скокове. Когато се покажеше кола или камион, Ричард Дейниъл натискаше копчето на рамото си, превключваше на обикновен вървеж и невъзмутимо продължаваше напред. Щом отминеха колата или камионът, той отново минаваше на скокове.

Видя светлините на космодрома няколко километра преди да стигне до него. Когато се озова там Ричард Дейниъл сви встрани от шосето, приближи някаква ограда и застана до нея, взирайки се в тъмнината.

Неколцина работи товареха голям космически кораб, а недалече смътно се виждаха очертанятия и на други кораби, застанали неподвижно върху платформите си.

Ричард Дейниъл огледа роботите, които товареха кораба със стока – взимаха товара от склада и го пренасяха през осветения от прожекторите сектор. Точно такава ситуация му бе необходима, макар че не се бе надявал да я открие толкова бързо. Боеше се, че навярно ще трябва да се крие ден-два докато попадне на нещо, от което би могъл да се

възползва. Добре, че бе попаднал на такава възможност веднага, защото в момента сигурно активно се издирваше избягал робот, облечен в човешки дрехи.

Той свали пелерината и събу панталона и галошите си, захвърляйки и шапката. От чантата с допълнителните части Ричард Дейниъл извади резачките, отвъртя едната си длан и завинти на нейно място резачките. Изрязва дупка в оградата, проверя се през нея, след това завинти обратно ръката си, а резачките пъхна в чантата.

Движейки се предпазливо, той се приближи до склада и притихна в сянката му.

„Ще бъде лесно“, каза си Ричард Дейниъл. Трябваше само да излезе в осветения участък, да грабне някакъв товар, да се покатери по рампата и да се вмъкне в трюма. Щом влезеше вътре, лесно щеше да намери къде да се скрие и да остане там, докато корабът стигнеше първата планета от маршрута.

Ричард Дейниъл се промъкна до ъгъла на сградата и надникна иззад нея... а там неуморно и в непрекъсната редица се трудеха роботите – качваха се по рампата с товара си, после слизаха отново, за да вземат нов.

Ала те бяха много и редицата им бе съвсем плътна. Участъкът бе твърде добре осветен. Никога не би успял да се вмъкне в редицата.

Но дори и да успееше, той болезнено осъзнаваше, че все пак нямаше да има никаква полза, защото бе съвсем различен от тези гладки и лъскави същества. В сравнение с тях Ричард Дейниъл бе сякаш в средновековни доспехи. Той и шестстотингодишното му тяло щяха ярко да изпъкнат като цирков фойерверк.

Ричард Дейниъл се дръпна назад, в сянката на склада, разбирайки, че е загубил. Всичките му блестящи планове, преценени до най-тънките и смели детайли по време на съставянето на инвентарния списък, бяха отишли на вятъра.

Според него всичко идваше от това, че никога не излизаше навън и нямаше контакт с външния свят; от това, че не следеше модата сред роботите и не знаеше какво става по света. Беше си представил как ще бъде, бе изработил плана, а когато трябваше да го осъществи, излезе, че всичко е съвсем различно.

Сега трябваше да се провере обратно през дупката, изрязана от него в оградата, да си върне дрехите, които бе захвърлил и да си потърси скривалище, където да се опита да измисли нещо друго.

Изад ъгъла на склада долетя рязък, металически шум и Ричард

Дейниъл погледна нататък.

Роботите вече не бяха в редица, а вкупом тичаха обратно към склада като десетина от тях бутаха платформата на колела, отдалечавайки я от кораба. Трина души в униформи вървяха към космическия кораб, отправяйки се към стълбата. Единият носеше в ръка няколко листа хартия.

Товаренето бе приключило и корабът всеки момент щеше да се издигне във въздуха. Ричард Дейниъл бе само на около триста метра и не можеше нищо друго да направи, освен да го гледа как отлита.

„Трябва да има начин да вляза в кораба“, каза си той. Успееше ли да го направи, проблемите му щяха да бъдат решени... или поне първият от тях.

Прозрението дойде внезапно – като удар през лицето. Имаше начин! Той се бе въртял наоколо, а през всичкото това време е можел да го направи!!!

В кораба, бе казал на себе си Ричард Дейниъл, но това не беше необходимо. Не беше нужно да е вътре в кораба.

Той се затича в тъмното, заобикаляйки отдалече космическия кораб, за да може да излезе от другата му страна. Той щеше да застане между него и светлината на прожекторите, идваща от склада. Надяваше се, че ще има време.

Ричард Дейниъл се втурна през пистата, описвайки широка дъга и приближавайки кораба. Още нямаше сигнал за излитане.

Той зарови трескаво из чантата с допълнителните части и намери онова, което му бе нужно – последното нещо, което смяташе, че ще му потрябва. Намери смукателните дискове и си ги постави – по един на всяко коляно, всеки лакът, всяко стъпало и всяка китка.

Препаса чантата през кръста си и се покатери върху едната мощна перка, използвайки дисковете. Катереше се доста несръчно. Никак не беше лесно. Никога не бе използвал смукателните дискове, а за да можеше да си служи добре с тях трябваше да има практика – необходимо беше едновременно да залепва едни дискове и да освобождава други, за да може успешно да се изкачва.

Той трябваше да успее! Нямаше друг избор, освен да успее!

Ричард Дейниъл се покатери върху перката. Над него се издигаше огромното, стоманено тяло на кораба, като метална стена извисила се в небето, чиято цялост бе нарушена само от редицата железни скоби, минаваща отстрани и по цялата дължина на корпуса... Огромната, метална маса бе добила особена окраска под слабата, призрачна светлина на звездите, които блестяха и се оглеждаха в очите му.

Педя след педя, той напредваше по металната стена като някаква забързана и извиваща се гасеница. С всеки спечелен сантиметър Ричард Дейниъл ставаше все по-радостен.

Тогава той чу слаб тътен, а с него дойде и ужасът. Ричард Дейниъл знаеше, че неговите смукателни чашки няма да устоят на мощните вибрации на възпламенените ракети и в никакъв случай нямаше да издържат, когато корабът се отлепеше от площадката.

На два метра над него се намиреше единствената му надежда – крайната метална скоба от дългата редица.

Ричард Дейниъл се катереше с ожесточение по вибриращия корпус на кораба, вкопчил се в стоманената повърхност като някаква нещастна муха.

Ревът на двигателите се извиси в нощта и заличи света наоколо, а той пълзеше нагоре, замаян и изпълнен с молитви и плаха надежда. Или трябваше да стигне до металната скоба, или да се прости с всичко. Подхлъзна ли се и паднеше ли в тази бездна от горящи газове, струящи от дюзите на ракетата, с него бе свършено.

Веднъж една от чашките не можа плътно да прилепне и той едва не падна. Другите обаче не помръднаха и Ричард Дейниъл успя да се задържи.

Отчаяно и почти нехайно, той се хвърли нагоре, вкопчен в металната стена. Достигна скобата с върховете на пръстите си и здраво я сграбчи, съсредоточил всичките си сили в това движение и забравил за целия свят.

Грохотът и вибрациите се превърнаха в ревяща стихия, разтърсваща тялото и мозъка му, след което реvät утихна до мощно бучене, а вибриращите напълно изчезнаха. С крайчеца на окото си Ричард Дейниъл видя как светлините на космодрома силно се люшнаха встрани.

Бавно и внимателно той се издърпа нагоре по стоманения корпус докато успя да се хване по-здраво за скобата. Дори и сега обаче Ричард Дейниъл се чувстваше така, сякаш някаква гигантска десница го стискаше и размахваше гневно из въздуха, описвайки дъги, дълги стотици километри.

Тогава ракетните двигатели замлъкнаха и наоколо се възцари ужасяваща тишина. Звездите бяха над него и от двете му страни – стоманени, нетрепващи звезди. Някъде долу, под него се въртеше самотната Земя. Той знаеше това, ала не можеше да я види.

Издърпа се нагоре още малко, пъкна крака си в металната скоба и възседна корпуса.

Никога не бе виждал толкова много звезди! Бяха много повече, отколкото си бе представял... неподвижни и студени – като нажежени до бяло остриета върху мека, кадифена завеса! Те не блестяха и не премигваха, а сякаш бяха милиони очи, виращи се в него. Слънцето бе под кораба и от другата му страна. Съвсем накрая, в лявата част на небосклона се усещаше заревото му, отразило се в мъртвата стомана – мекото, сребърно сияние на отразената светлина, очертаваше едната страна на кораба. Далече назад бе Земята – призрачна, синьо-зелена топка, увиснала в празното пространство и оброчена с дантеления ореол на своята атмосфера.

Ричард Дейниъл бе сякаш откъснат от света – самотно, носещо се съзнание, съзерцаващо нещо, което нито разбираше, нито можеше да се опита да разбере... сякаш се боеше, че може да го разбере... нещо, което бе загадка и възторг едновременно до тогава, докато той не проумееше тайната му. Но разгадаеше ли го веднъж, то ставаше мощно и страховито.

Притиснал задницата си в металния корпус на носещия се в безкрая кораб, Ричард Дейниъл почувства загадката, възторга, самотата, студа, върховното безгрижие и съзнанието му се сви, превръщайки се в малка, войнствена топка.

Той се огледа. Всичко бе направено. „Сега всичко е наред“, помисли си Ричард Дейниъл. Но колко ли време още щеше да гледа безкрая? Колко ли дълго трябваше да остане тук – в най-опасното от всички открити пространства?

За първи път той осъзна, че нямаше представа за къде пътува корабът и колко време ще му е нужно, за да стигне крайната цел на своето пътуване. Знаеше, че това е звездоплан, което означаваше, че корабът щеше да пътува извън слънчевата система, тоест по някое време от своя полет звездопланът щеше да навлезе в далечния космос или хиперпространството. Отначало Ричард Дейниъл се учуди на този факт, поглеждайки на него от чисто академична гледна точка, но после трепна уплашен, питайки се какво ли би станало с някой, седнал съвсем гол в хиперпространството. „Все пак“, разсъждаваше философски той, „едва ли има смисъл да се тревожа.“ Когато му дойдеше времето, щеше да разбере и нищо нямаше да може да направи... Абсолютно нищо!

Ричард Дейниъл свали смукателните чашки, прибра ги в чантата, а нея прикрепил с една ръка към най-близката скоба. Сетне порови в чантата и измъкна едно късо, стоманено въже с голям пръстен в единия край и закопчалка в другия. Той пусна края с пръстена надолу, после

провря през металната скоба края със закопчалката и го шракна за малката халка под мишницата си. Сега вече бе подсигурен. Нямаше нужда да се бои, че без да иска ще се изпусне от кораба и ще полети сам в безкрайния космос.

„И ето ме сега“, помисли си Ричард Дейниъл, „нагласен тук, профучавам през разни места, без да зная накъде съм тръгнал. Трябва само да имам търпение.“ Внезапно, без всякаква връзка той се сети за думите на свещеника в неговия кабинет на Земята. Търпение, смиреност и молитви бе казал отчето, явно не разбиращ тогава, че един робот бе цял океан от търпение.

Ричард Дейниъл знаеше, че ще му трябва много време, за да стигне там, където се бе запътил. Ала той имаше време – много повече, отколкото което и да е човешко същество и можеше да си позволи да загуби малко. Нищо не го караше да бърза – нито нуждата от храна, въздух или вода, нито пък нуждата от почивка. Беше недосегаем.

Макар че като си помислеше, сякаш имаше нещо...

Например студът. Корпусът на звездоплана беше все още достатъчно топъл. Едната му страна приемаше топлината на слънчевите лъчи и я предаваше на останалата част, но от другата страна тя напълно се загубваше. Щеше обаче да дойде време, когато слънцето щеше да се отдалечи и да изчезне и тогава нямаше да има топлина, а той щеше да бъде изложен на безграничния космически студ.

А как би му се отразил този студ? Би ли направил тялото му крехко и чупливо? Би ли попречил на мозъка му да функционира? Можеше ли да причини и други неща, за които Ричард Дейниъл дори не се сещаше?

Страхът отново пропълзя в него. Той се опита да го пропъди и страхът се оттегли, но остана скрит в тайните кътчета на съзнанието му.

„Студът и самотата“, помисли си Ричард Дейниъл. Ала той умееше да се справя със самотата. Ако ли не успееше този път и се почувстваше толкова самотен, че не можеше повече да изтърпи, то той щеше да затропа по корпуса на кораба, докато някой излезеше да види какво става. Тогава щяха да го приберат.

Но това би бил последният акт на отчаяние, казваше си Ричард Дейниъл. Защото ако излезеха и го откриеха, те щяха да го хванат. Ако бъдеше принуден да прибегне до такава крайност, той щеше да загуби всичко. И какъв смисъл имаше тогава да напуска Земята?

И така Ричард Дейниъл се успокои, продължи да съществува, пропъждайки страховете си чак до граничните постове на своето съзнание и продължи да гледа вселената, която се простираше наоколо.

Двигателите отново заработиха. На кърмата се появи бледо синьо пламъче, идващо от ракетите и макар да не усети ускорението, той знаеше, че корабът, вече доста далече от Земята, се готви за дългото и тежко пътуване, при което трябваше да достигне скоростта на светлината.

Щом я достигнеш, щяха да навлязат в хиперпространството. Опит се да не мисли за това, повтаряйки се непрекъснато, че няма от какво да се страхува... обаче то беше точно пред него – великото неизвестно.

Слънцето се сви, докато се превърна в една от многото звезди и в един миг вече Ричард Дейниъл не можеше да го разпознае. А студът по-лепна по него. Макар и да не го безпокоеше много, той все пак го усещаше.

Навярно, казваше си Ричард Дейниъл, в отговор на своя страх, така щеше да бъде и в хиперпространството. Ала не беше много убеден. Корабът продължаваше пътя си със странния синкав пламък на ракетните двигатели.

И тогава дойде мигът, в който съзнанието му се разпиля на хиляди малки парчета по цялата вселена.

Той усещаше присъствието на кораба, но само във връзка с усещането на нещо много по-голямо, а то не бе нито опора, нито стартова позиция. Ричард Дейниъл бе надробен на малки частици и разпръснат; беше срязан от всички страни и разточен като тесто, докато стана съвсем, съвсем тънък. Той се намираще на десетки места, или може би на стотици места едновременно. Това го смути и Ричард Дейниъл реагира веднага – започна с всички сили да се бори срещу онова, което евентуално се бе случило с него. Бореше се, за да се съвземе отново. Но съпротивата изобщо не му помогна. Положението дори се влоши, защото сега вече частици от него бяха разпилени много по-далече отколкото другите, а това го смути още повече.

Затова Ричард Дейниъл прекрати борбата и съпротивата и просто продължи да лежи, разпръснат и остави паниката му да отзвучи. Повтаряше си, че не го интересува и се чудеше дали наистина е така.

Разумът му бавно се възвръщаше – на час по лъжичка. Той вече бе в състояние да мисли. Запита се мрачно дали това би могло да е хиперпространството макар да бе почти сигурен, че беше то. А ако бе така, Ричард Дейниъл знаеше, че още дълго време щеше да живее по този начин, дълго време, през което щеше да се нагоди и ориентира, дълго време, за да намери себе си и да се съвземе, дълго време, за да разбере положението си, ако то изобщо можеше да бъде разбрано.

И така той лежеше без да го е грижа особено много, без да се

страхува или учудва, просто лежеше, оставяйки фактите да проникват в него тук и там, през различни точки от тялото му.

Ричард Дейниъл знаеше, че по някакъв начин то бе все още здраво закачено за кораба (поне тази част от него, която все още съдържаше останките му). А той бе сигурен, че това знание само по себе си бе първата малка крачка към преориентиране. Ричард Дейниъл знаеше, че трябва да се преориентира. Трябваше да постигне някакво споразумение поне със самия себе си, ако не можеше да разбере ситуацията, в която се намираше.

Той бе разрязан и разпилян – най-същественото от него: знаещата и мислещата част и Ричард Дейниъл лежеше крехък и тънък в един безкраен и нереален свят.

Такъв ли е светът наистина, чудеше се той, или това беше отприщаната и дива вселена, освободена от ограниченията на дисциплината на отмереното време и пространство.

И Ричард Дейниъл започна плахо да протяга ръка, внимавайки много да не падне от кораба, за който здраво се държеше. Протягаше ръка към далечните свои частици... малко по малко. Той не разбра как го направи, не познаваше никакъв специален начин, но каквото и да правеше, то сякаш действаше и Ричард Дейниъл се съвзе – отново беше цялцеленичък. Той събра всичко от себе си – парченце по парченце, докато накрая се образуваха няколко големи купчини от най-различни негови елементи, всичките знаещи.

Тогава той преустанови събирането на частите и остана да лежи там, където и да беше това там. Опита се да надникне в купчините от разбиране, които би трябвало да представляват самия него.

Мина доста време, докато най-накрая доби усещането, а когато това стана, част от неразбираемото изчезна. Обаче загадъчното остана. Опита се да го анализира с мисълта си, но беше трудно. Онова, което успя да разбере, беше, че той не бе обвързан така, както и вселената... каквато и да бе онази връзка, наложена му от нормалния свят на връзките и оковите, то тя бе изчезнала и вече не го задържаше нито времето, нито пространството. Ричард Дейниъл можеше да прозре (да познае и усети) през огромни пространства, ако „пространство“ беше точната дума. Той разбираше някои факти, за които дори не бе мислил преди. Разбираше ги инстинктивно, ала без помощта на езика или уменията да свърже тези факти в една цялостна информация.

Светът все тъй се простираше наоколо и далече – далече напред, но сега той бе различен и в някои отношения по-добър и по-диаграмен

свят. А след време, ако изобщо имаше такова нещо като време, Ричард Дейниъл знаеше, че ще добие по-пълно разбиране за този свят и щеше да го приеме по-добре.

Той опипваше, усещаше и изучаваше, но нямаше такова нещо като време, а само безкрайната вечност.

Със съжаление Ричард Дейниъл си помисли за онези същества, заключени вътре в кораба, сигурни зад изолиращите стени, не изпитали никога величието на сърцевината на една звезда, зашеметяващата, панорамна гледка и зашеметяващото познание, което бе извън гладките стени на звездоплана.

И все пак той не знаеше какво точно вижда или прозира. Ричард Дейниъл просто усещаше и чувстваше и ставаше част от нещото, а то ставаше част от него самия. Той сякаш не беше в състояние да сведе фактите до някакви формални очертания или до някакви измерения и съдържание. Това все още бяха познание и мощ – толкова необятни, че оставаха неясни и мъгляви. В него нямаше страх или учудване, защото тук не съществуваха нито страхът, нито учудването. И Ричард Дейниъл най-сетне разбра, че този свят беше съвсем различен и в него нормалното познание, свързано с времето и пространството, както и чувството нямаша никакво място. Едно нормално същество, свързано с времето и пространството, не би имало инструментите, нито пък мярката, с която да вкара всичко това в някаква измерителна система.

Нямаше нито време, нито пространство, нито страх, нито учудване... всъщност нямаше и истинско познание.

Тогава изведнъж времето се върна и съзнанието му бе натъпкано обратно в клетката, разположена в металния череп на Ричард Дейниъл. Той отново бе едно цяло – тяло и ум. Отново бе обвързан, окован, малък, студен и гол.

Той видя, че звездите бяха различни и че е далече от дома, а някъде пред него грееше ярка звезда, като кълбо от разтопен метал, увиснало в черната бездна.

Ричард Дейниъл седеше опечален – той отново бе малък, а светът се бе свил до размерите на цигарена кутия.

Подтикнат от практичния разум, той опипа въжето, което го държеше за кораба – беше здраво. Чантата с допълнителните части бе вързана за металната скоба. Всичко си беше точно както преди.

Опита се да си припомни величавите гледки, които бе съзерцавал и отново да усети полъха от необятното познание, което почти бе докоснал, но както величието, така и познанието (ако изобщо бе имало

познание някога) бяха изчезнали в небитието.

Доплака му се, ала той не умееше да плаче, пък и беше твърде възрастен, за да легне върху кораба и лудо да заблъска с крака по корпуса му.

Ричард Дейниъл седеше и гледаше слънцето, което приближаваха и най-накрая видя някаква планета. Той бе сигурен, че тя е крайната цел на тяхното пътуване и дори успя да се запита коя ли беше тази планета и колко ли отдалечена беше тя от Земята.

Усети леко загряване, докато звездопланът се носеше въртеливо през атмосферата, убивайки скоростта. Почувства се ужасно, когато корабът подобно на спирала се врязва в гъстата, газообразна материя, приличаща на супа. Такава беше атмосферата тук – съвсем различна от тази на Земята. Ричард Дейниъл стискаше здраво металните скоби, обгръщан от газовете на ракетните двигатели, докато звездопланът се насочваше към площадката за кацане. Приземи се благополучно, бързо скочи от кораба и потъна в мъглата преди някой да го е видял.

Вече на безопасно разстояние, Ричард Дейниъл се обърна и погледна към звездоплана. И въпреки че успя да го зърне през вихрените облаци от газове, той все пак го видя ясно, но не като действителна структура, а като диаграма. Погледна я изненадан. Имаше нещо грешно в диаграмата, нещо което не биеше много на очи – сякаш някаква нейна част не бе съвсем както би трябвало да бъде.

Ричард Дейниъл чу бумтенето на товарните влекачи, упътили се към звездоплана, и диаграма или не, той си плю на петите. Потъна още по-дълбоко в мъглата, описвайки широка дъга и отдалечавайки се колкото е възможно повече от кораба. Най-сетне стигна края на космодрома, където започваше градът.

Озова се на някаква улица и тръгна бавно по нея... но и в града като че ли нещо не бе както трябва.

Срещна няколко забързани робота, които изглеждаха прекалено заети, за да си губят времето. Ала не срещна никакви човешки същества.

Внезапно Ричард Дейниъл разбра, че точно това не бе наред в този град – той не беше човешки.

Нямаше ги и типичните за човешките същества сгради – нито магазини, нито къщи, нито църкви, нито ресторанти. Имаше паянтови навеси и бараки за складиране на съоръжения и машини, огромни, дълги складови помещения и гигантски заводи. Но това бе всичко. Беше пусто и мрачно място в сравнение с улиците, които бе виждал на Земята.

Той разбра, че това бе град на работи. А и планетата също бе на

роботи – свят, който бе забранен за хората, и където хората не можеха да живеят, но толкова богат на природни ресурси, че нямаше как да не бъде използван. А отговорът на това бяха роботите.

„Имам късмет“, каза си Ричард Дейниъл. Късметът му още не му бе изневерил. Той бе буквално захвърлен в едно място, където би могъл да живее без човешка намеса. Тук, на тази планета щеше да бъде сред свои.

Ако, разбира се, точно това искаше. И Ричард Дейниъл се запита дали наистина го желаше. Зачуди се какво ли точно искаше, защото до сега не му бе останало време да си зададе този въпрос. Беше твърде много ангажиран с бягството си от Земята, за да може да мисли много за това. През цялото време знаеше от какво бяга, но не бе много наясно към какво бягаше.

Повървя още малко и градът свърши. Улицата се превърна в пътека, губеща се във вятъра и мъглата.

Ето защо Ричард Дейниъл направи кръгом и тръгна обратно по улицата.

Спомни си, че някъде видя сграда, подобна на казарма, върху която висеше надпис ТРАНЗИТНИ, и се отправи натам.

Вътре, зад гишето седеше много стар робот. Тялото му беше старомодно и някак познато. Ричард Дейниъл разбра, че го познава, защото то бе също толкова старо, изтърбушено и старомодно, колкото беше неговото.

Той погледна тялото на робота, леко слисан, и забеляза, че макар и да приличаше много на неговото, все пак имаше известни разлики. Същият стар модел разбира се, но различно серийно производство. Може би беше с около двадесет години по-ново от неговото собствено тяло.

– Добър вечер, страннико – рече старият робот. – С кораба ли дойде?

Ричард Дейниъл кимна.

– До следващи ли ще останеш?

– Може би ще остана завинаги – отвърна Ричард Дейниъл. – Навярно ще ми се прииска.

Старият робот откачи някакъв ключ от редицата с куките и го постави върху плота.

– Представител ли си на някого?

– Не – отвърна Ричард Дейниъл.

– Помислих, че може да си представител. Тук идват много такива. Човеците не могат да идват тук и изпращат роботи, които да ги представят.

– Имате ли много посетители?

– Неколцина. Най-вече представителите, за които ти казах. Но има и такива, които бягат. Да разбирам ли, господинчо, че и ти бягаш?

Ричард Дейниъл не отговори.

– Всичко е наред – увери го старият. – Ние нямаме нищо против, стига да се държиш прилично. Някои от нашите най-видни граждани са дошли тук като бегълци.

– Чудесно – рече Ричард Дейниъл. – Ами ти? Ти сигурно също си беглец.

– Имаш предвид тялото ми ли? Е, моят случай е малко по-различен. Това тук е за наказание.

– Наказание ли?

– Ами, нали разбираш, аз бях бригадир на товарачите и сгафих нещата. Затова ме извадиха от строя, заведоха ме на съд и ме осъдиха. Сетне ме напъхаха в това старо тяло и сега трябва да остана в него на тази скапана работа, докато открият друг престъпник, който трябва да бъде наказан. Не могат да наказват повече от един в даден момент, защото имат само това тяло. Ама и това тяло си го бива – голям смях беше. Един от нашите пътува веднъж до Земята по работа и там открил тази купчина желязо, захвърлена на боклука. Взел я със себе си... за майтап, предполагам. Както хората си купуват скелети, за да се шегуват, нали разбираш?

Старият робот хвърли лукав поглед към Ричард Дейниъл и додаде:

– Вижда ми се, страннико, че и твоето тяло...

Ричард Дейниъл не го остави да довърши.

– Значи тук нямате много престъпници – каза той.

– Не – рече тъжно старият робот. – Общо взето ние сме свестни.

Ричард Дейниъл посегна към ключа, но старият робот го покри с дланта си.

– Тъй като си беглец – рече той, – трябва да платиш предварително.

– Ще ти платя за една седмица – каза Ричард Дейниъл и му подаде парите.

Роботът му върна рестото.

– Забравих да ти кажа – трябва да се пластицираш. – Да се пластицирам ли?

– Точно така. Трябва да бъдеш покрит с тънък слой пластмаса, за да те предпазва от атмосферата. Тук тя е направо ад за метала. В съседната стая извършваме тази процедура.

– Благодаря. Веднага ще го направя.

– Износва се – предупреди старият. – Трябва да го правиш горе-долу веднъж в седмицата.

Ричард Дейниъл взе ключа и тръгна по коридора, докато видя номера на своята стаичка. Той отключи вратата и влезе вътре. Стаята наистина бе малка, но чиста. Имаше само бюро, стол и това бе всичко.

Ричард Дейниъл остави чантата с допълнителните части в ъгъла, седна на стола и се опита да се почувства като у дома си. Обаче не успя... и това бе най-странното. Та нали току-що си бе взел дом под наем?

Той седеше там и премисляше случилото се. Опита се да почувства някакъв възторг и ликуване от това, че така успешно бе маскирал следите си, но нищо не се получи.

„Може би това място тук не е за мене“, помисли си Ричард Дейниъл. Навярно трябваше да се върне при кораба, отново да се качи върху него и да замине за следващата планета.

Ако побързаше, щеше да успее. Но трябваше да побърза, защото корабът нямаше да чака дълго, за да разтовари стоката тук и да вземе нов товар.

Ричард Дейниъл стана от стола, все още неспособен да се реши.

Внезапно той си спомни как през виещата се мъгла бе видял звездоплана повече като диаграма, отколкото като кораб. Като се сети за това нещо изведнъж прещрака в мозъка му и той се спусна към вратата.

Сега вече знаеше какво не беше наред в корабната диаграма – горивната клапа не беше в изправност. Трябваше да се върне при звездоплана, преди той да отлети.

Ричард Дейниъл мина през вратата, продължи надолу по коридора, съзирайки изненада по лицето на стария робот, прекоси фоайето и излезе на улицата. С бърза крачка той се отправи към космодрома, опитвайки се отново да извика диаграмата в съзнанието си. Обаче не можеше да си я представи цялата – виждаше само отделни нейни участъци, но не беше пълна.

Още докато се мъчеше да сглоби цялата диаграма в ума си, Ричард Дейниъл чу бумтенето на моторите преди отлитане.

– Чакайте! – изкрещя той. – Почакайте ме! Вие не можете...

Пламна светкавица и изведнъж целият свят бе огрян от ярко-бяла, чиста светлина. Отнякъде връхлетя мощна и невидима вълна, блъсна го и той, загубвайки равновесие, падна на земята. Хлъзна се по паважа, а металната му броня изпусна синкави искри. Белотата достигна брилянтен блясък, който почти го ослепи, а после бързо изчезна и светът отново бе обвит в мрак.

Хлъзгайки се по настилката, Ричард Дейниъл се блъсна в някаква стена. Чу се метален звън. Той остана да лежи така, заслепен от светлината на светкавицата, обхождайки бързо очертанятията на диаграмата в ума си.

„Диаграмата...“, помисли си Ричард Дейниъл „защо точно аз трябваше да я видя – диаграмата на кораба, с който пътувах през космоса, и показваща неизправност в горивната клапа?“ И как така точно той от всички други роботи бе разпознал горивната клапа, да не говорим, че бе забелязал нейната неизправност? У дома на Земята в семейство Барингтън често се шегуваха по повод пълната му незаинтересованост от техническите изобретения, макар самият той да бе механично творение. Той би могъл да спаси тези хора и кораба... можеше всички да спаси, ако веднага бе разбрал значението на диаграмата. Ала Ричард Дейниъл бе твърде бавен и глупав и сега всички бяха мъртви.

Мракът, замъглил зрението му, постепенно се отдръпна и той можеше отново да вижда. Изправи се полака, опипвайки тялото си, за да види до колко беше ранен. Имаше една-две дупки, но иначе беше добре.

По улицата тичаха роботи, устремили се към космодрома. Там горяха десетки огньове, а навесите и другите постройки бяха изравнени със земята от ударната вълна.

Някой го дръпна за лакътя и той се обърна. Беше старият робот.

– Имал си късмет – рече той. – Слязъл си тъкмо навреме.

Ричард Дейниъл кимна, без да каже нещо и изведнъж ужасна мисъл мина през ума му: ами ако те си мислеха, че той е виновен? Беше слязъл от звездоплана и бе признал, че е беглец. Най-неочаквано се бе втурнал към него, обзет от угризения на съвестта и с намерение да отстрани опасността. Така погледнати, всички проклетци улики бяха насочени срещу него.

„За сега обаче всичко е наред“, помисли си Ричард Дейниъл. Все пак единственият друг робот, който знаеше, беше старият. Той бе единственият, с когото Ричард Дейниъл бе говорил и единственият, който изобщо знаеше, че той е в града.

„Трябва да има изход“, помисли си Ричард Дейниъл. „Трябва да има някакъв лесен изход“. Той пропъди тази си мисъл, ала тя отново се върна. Ти си сам, казваше тя. Вече си извън закона. Като отхвърли закона на хората ти се превърна в беглец и стана лесна плячка. Сега за тебе има само един закон – законът за самосъхранение.

„Но нали има и закони за роботите?“ възрази в себе си Ричард Дейниъл. „Тук в тази общност има закони и съдилища. Има място, където

се възцарява справедливостта.“

„Законите на общността“, шепнесе червеят, загризал съзнанието му, „провинциални закони – малко над законите на племето. А в тези случаи пришелецът е винаги виновен.“

Ричард Дейниъл усети как страхът го обгръща със студентите си пипала и без да губи и секунда повече, той разбра, че червеят в съзнанието му е прав.

Той се обърна и тръгна надолу по улицата към помещението за транзитните. Изведнъж кракът му се закачи в нещо, което не бе забелязал, препъна се и падна. Изправи се на колене и опипа пред себе си в тъмнината, за да разбере в какво се бе спънал. Беше тежко, стоманено парче – част от избухналия кораб, която бе изхвърлена чак дотук. Той хвана парчето стомана и се изправи.

– Съжалявам – рече старият робот. – Трябва да внимаваш къде стъпваш.

В думите му се долови някакъв скрит смисъл, нещо повече от онава, което означаваха самите думи, намек за стаено злорадство от владеенето на някаква тайна.

„Ти наруши няколко закона“, шепнесе червеят в съзнанието на Ричард Дейниъл. „Какво от това, че ще нарушиш още един? А защо не и сто, ако се наложи? Или всичко, или нищо! След като си дошъл до тук, не можеш да си позволиш да загубиш! Не можеш да допуснеш никой да ти се изпречва на пътя!“

Старият робот леко се извърна и Ричард Дейниъл вдигна парчето стомана. Изведнъж пред себе си той видя не робот, а диаграма. И там с най-големи подробности, като на хелиографна снимка, се виждаха всичките работни части и механизми на робота, който вървеше пред него по улицата. А ако той можеше да отдели тази единствена жичка, ако можеше да изгори тази бобина, ако...

Още докато мислеше, диаграмата изчезна и пред него отново застана роботът... Но той се спъна и падна, извънтявайки по паветата.

Ричард Дейниъл се извърна, ужасен, но нагоре по улицата нямаше никой.

Той отново се обърна към падналия робот и тихо коленичи до него. Остави полека стоманеното парче на улицата, изпълнен с благодарност... За малко не бе станал убиец.

Роботът върху паважа не помръдваше. Когато Ричард Дейниъл го вдигна, краиците му увиснаха безжизнено. И все пак той беше добре. За да се върне към живот, трябваше само да се поправи повредата в

тялото му. А това щеше да му помогне, мислеше си Ричард Дейниъл, така както би му послужило и убийството.

Той стоеше с робота в ръце, търсейки място, където да го скрие. Зърна някаква глуха алея между две сгради и хукна натам. Забеляза, че едната от сградите бе построена върху каменни блокове, вкопани в пръстта по такъв начин, че образуваха пролука от тридесетина сантиметра. Той коленичи и пъкна стария робот под сградата, после се изправи и бръсна пръстта и калта от ръцете си.

Вече в помещението за транзитни, в малката си стаичка Ричард Дейниъл намери бърсалка и започна да почиства мръсотията от ръцете си. За малко не бе станал убиец.

Беше видял кораба като диаграма и, след като не разбираше значението ѝ, не бе направил абсолютно нищо! Само преди секунди той бе видял стария робот като диаграма и съвсем съзнателно и целенасочено бе използвал тази диаграма, за да спаси себе си от извършването на убийство, което той бе напълно готов да извърши.

Но как го бе постигнал? И отговорът като че ли беше – без да е направил абсолютно нищо. Просто си бе помислил, че човек трябваше да отдели някоя жичка, да изгори някоя бобина... беше го помислил и то бе станало.

Може би изобщо не бе видял никаква диаграма. Навярно диаграмата не бе нищо друго, освен едно съзнателно опростяване и осмисляне на нещата, за да се прикрие онова, което Ричард Дейниъл бе прозрял или усетил. Като видя кораба и робота без техните покрития и след като техните задачи и функции бяха напълно и нагледно разкрити пред него, Ричард Дейниъл бе потърсил обяснение за тази своя нова способност и подсъзнанието му бе изработило отговорът, аналогът, който за момента го удовлетворяваше.

Също както тогава в хиперпространството. Беше видял много неща там, които не бе успял да разбере. „Точно това е!“ каза си Ричард Дейниъл възбудено. Нещо бе станало с него в хиперпространството! Нещо, което бе увеличило способността на мозъка му. Навярно той бе придобил способността да вижда в друго измерение. Това бе някакво ново качество на ума му.

Той отново си спомни как му се доплака върху кораба, когато от съзнанието му бяха изтрити величието и познанието, които бе усетил. Ала сега Ричард Дейниъл знаеше, че не е време за сълзи. Защото макар възторгът и познанието (ако изобщо имаше познание) да бяха загубени за него, той самият не бе изгубил всичко. Беше придобил ново

възприятие и възможност да го използва, макар и малко несръчно. Всъщност нямаше значение, че той още не проумяваше какво бе направил, за да придобие тази способност. Беше важно само това, че я притежаваше и можеше да я използва.

Някъде отпред се викаше... някой, който, според Ричард Дейниъл, викаше вече от две-три минути.

– Хюбърт, къде си? Хюбърт, тук ли си??? Хюбърт...

Хюбърт ли?

Хюбърт ли се казваше старият робот? Нима вече бяха разбрали, че го няма?

Ричард Дейниъл скочи на крака и миг-два стоя неподвижен и нерешителен, заслушан в гласа, който викаше Хюбърт. После отново седна. „Нека си викат“, каза той на себе си. „Нека да излязат и да го търсят.“ Той беше на сигурно място в стаичката си. Беше я наел и за момента тя бе негов дом. Никой не би се осмелил да нахлуе тук.

Ала не беше дом. Колкото и усилено да си повтаряше, че е негов дом, все пак не беше. Никъде нямаше дом за него.

„Земята беше мой дом“, помисли си Ричард Дейниъл. И дори не цялата земя, а само една улица. Но точно тази част бе забранена за него завинаги. Забранена беше поради смъртта на добрата, възрастна дама. Тя бе изживяла времето си. Забранена беше и заради това, че беше избягал от нея.

Не се чувстваше уютно на тази планета, нито пък на която и да било друга, признаваше той пред себе си. Ричард Дейниъл принадлежеше на Земята, на хората от рода Барингтън, а там бе невъзможно да остане.

Може би все пак не трябваше да бяга, а да се съгласи да го преориентират. Спомни си как адвокатът му каза, че спомените могат да бъдат бремене и мъчение. Сигурно в крайна сметка би било по-разумно да бе започнал отначало.

Защото какво го очакваше с това изживяло времето си тяло и този остарял мозък? Тяло, в което на тази планета слагаха роботите, за да ги накажат и мозък, който... но не, мозъкът бе друго нещо, защото сега той имаше нещо, което компенсираше липсата на по-съвременни устройства.

Ричард Дейниъл седеше и се заслушваше. И изведнъж чу къщата – тя го викаше през хилядите светлинни години космическо пространство. Викаше го да се върне при нея. И той видя избелялата всекидневна с цялата ѝ някогашна слава и съхранила всичките изминали години. Спомни си с жегване в сърцето и за своята малка стаичка в дъното на

кухнята. Стаичка, която бе само негова.

Ричард Дейниъл стана и закрачи нагоре-надолу из стаята – три крачки, кръгом, още три крачки и пак кръгом...

Познати образи, звуци и миризми от родния дом се приближаваха все повече и повече, обвивайки го плътно. Зашеметен и слисан той се запита дали случайно нямаше такава сила... силата, дарена му от света на хиперпространството, да се пренесе с помощта на волята и разума си сред онази позната обстановка на познатата улица.

Ричард Дейниъл потрепери при тази мисъл, изплашен от тази нова сила, изплашен, че би могло да се случи. Боеше се и от себе си, навярно заради това, че бе напълно смутен и объркан. Той не беше вече верният и безупречен прислужник, а някакво побъркано същество, пътуващо из космоса, яхнало звездоплан, което бе готово да убие друго същество, и имаше куража да погледне към шеметния безкрай на хиперпространството, но все пак се боеше от сблъсъка със спомените.

Имаше нужда от разходка. Трябваше му да се поразходи из града, а може би и да отиде в провинцията. Освен това, опитвайки се да бъде колкото е възможно по-практичен, той се сети, че е необходимо да бъде пластициран – бяха го предупредили.

Ричард Дейниъл излезе и тръгна бързо по коридора. Когато прекосяваше файето, някой го заговори.

– Хюбърт! – извика гласът. – Къде се дяна?! Чакам те вече цял час!

Ричард Дейниъл се обърна и видя, че зад гишетото стои някакъв робот. В единия от ъглите се бе облегнал друг робот, а върху гишетото лежеше само един роботски мозък.

– Ти си Хюбърт, нали? – попита онзи зад гишетото.

Ричард Дейниъл отвори уста и понечи да каже нещо, но не можа да продума.

– Така си и мислех – рече роботът. – Може би не ме познаваш, но аз се казвам Енди. Адвокатът беше много зает и затова съдията изпрати мене. Той смята, че е съвсем справедливо сега да направим подмяната и то колкото е възможно по-бързо. Каза, че наказанието ти е траяло по-дълго от необходимото. Смята, че ще се зарадваш като научиш, че са осъдили още един.

Ричард Дейниъл изгледа ужасен мозъка върху гишетото.

Роботът посочи с ръка към тялото, подпряно в ъгъла.

– Много по-добро е от онова, преди да те извадим – рече той и весело се разсмя. – Оправихме го, лъснахме го, запълнихме всички дупки. Дори го модернизирахме малко. Съвсем по модата е. Ще имаш много

по-хубаво тяло от тази страхотия, в която си напъхан.

– Не зная какво да кажа – заекна Ричард Дейниъл. – Разбирате ли, аз не съм...

– О, няма нищо – рече другият с щастлива усмивка. – Няма нужда от благодарности. Просто ти излежава наказанието си по-дълго отколкото съдията очакваше. Това е една малка компенсация.

– Тогава, благодаря ви – каза Ричард Дейниъл. – Много ви благодаря.

Беше смаян от себе си, смаян от лекотата, с която го каза и отвратен от двуличието си.

Но след като го принуждаваха, защо трябваше да отказва? Точно от това имаше нужда – съвременно тяло!

Все още му вървеше, казваше си той. Късметът му още работеше. Защото се нуждаеше точно от такова нещо, за да скрие следите си.

– Току-що го пластицирахме и прочие – рече Енди. – Ханс доста се постара.

– Ами тогава – каза Ричард Дейниъл, – да започваме.

Другият робот се усмихна.

– Не те упреквам, че нямаш търпение да се измъкнеш. Сигурно е ужасно да живееш в тази стара купчина желязо.

Той излезе иззад гишето и се приближи към Ричард Дейниъл.

– Иди там в ъгъла – посочи роботът, – и се подпри някак. Да не вземеш да паднеш, когато те разглобя. Паднеш ли и тялото ти ще стане на парчета.

– Добре – каза Ричард Дейниъл, отиде в ъгъла, подпря се и застопори ходилата си.

Почувства се ужасно, когато Енди разглоби оптическия нерв и той загуби зрението си. Приложва му, когато усети как повдигат главата му над раменете и когато набързо бяха разглобени и последните части, той бе просто купчина железни отпадъци.

В този миг Ричард Дейниъл бе едно сиво петно без тяло, без глава, без очи, без каквото и да било друго. Беше само едно кълбо от мисли, всичките сплетени една в друга като купчина червеи, а тази купчина висеше в небитието.

Врълхлетя го страх – мъчителен, ужасен страх. Ами ако това бе само някакъв грозен трик?! Ами ако бяха разбрали кой е той всъщност и какво бе сторил с Хюбърт?! Ами ако вземеха мозъка му и го скриеха някъде за една-две години... или за сто?! Навярно по този начин възстановяваха справедливостта!

Ричард Дейниъл се опита да се овладее и да пропъди страха, но той се отдръпваше и прииждаше като вълна.

Времето беше безкрайно... прекалено много време, много повече отколкото бе нужно за преместването на мозъка от едното тяло в другото! Макар че сигурно не бе точно така, защото в сегашното си състояние той не можеше да измерва времето. Нямаше никакви външни координати, чрез които да го определя.

Тогава изведнъж зрението му се върна.

И той разбра, че всичко е наред.

Едно по едно сетивата му се върнаха и той отново бе в тяло. Чувстваше се малко неудобно в него, защото не беше свикнал.

Първото нещо, което видя, бе неговото старо и износено тяло, подпряно в ъгъла. Когато го съзря, сърцето му се сви. Струваше му се, че е изиграл мръсен номер на собственото си тяло, а то заслужаваше по-добра съдба, казваше си Ричард Дейниъл: много по-добра... по-добра съдба от тази да служи като стар, паянтов затвор на тази неземна планета. То му бе служило вярно цели шестстотин години и той не би трябвало да го изоставя сега. „Ставам много опитен в изоставянето на стари приятели“, каза си Ричард Дейниъл презрително. Първо родната къща там долу, а сега собственото си, вярно тяло.

В този миг той си спомни още нещо – парите в старото тяло!

– Какво има, Хюбърт? – попита Енди.

Не можеше просто да ги зарече, казваше си Ричард Дейниъл, защото му бяха нужни. Освен това, ако оставеше парите там, някой сигурно щеше да ги намери по-късно и така щяха да го хванат. Не можеше да ги остави, а и нямаше как по-късно да претендира за тях. Ако го стореше, другият робот Енди, щеше да си помисли за него, че е крал в работата си или че е приемал подкупи. Навярно щеше да се опита да го подкупи, но човек никога не можеше да бъде сигурен какво ще последва от такъв ход. Ами ако Енди се окажеше истински праведник? Тогава целият ад щеше да се стовари върху главата на Ричард Дейниъл. Освен това той не искаше да дава парите си на вятъра.

В следващия миг Ричард Дейниъл разбра – разбра точно какво трябва да направи. Едва-що го бе споходила тази мисъл и Енди се превърна в диаграма.

Онази връзка там, мислеше си Ричард Дейниъл и протегна ръце, за да подхване падащата диаграма, която изведнъж отново се превърна в робот. Той го положи на земята и изтича до своето старо тяло. За секунди отвори малкото капаче на гърдите, извади парите и ги пхна на

сигурно място в новото си тяло.

После отново превърна робота на пода в диаграма и приведе електрическата връзка в изправност.

Енди се надигна несигурно и погледна към Ричард Дейниъл зашеметен.

– Какво стана с мене? – попита той изплашен.

Ричард Дейниъл поклати тъжно глава.

– Не зная. Ти просто се свлече. Хукнах към вратата да извикам за помощ, но тогава ти се размърда и видях, че си добре.

Енди беше явно озадачен.

– Такова нещо не ми се бе случвало – рече той.

– Ако бях на твое място, щях да отида на преглед – посъветва го Ричард Дейниъл. – Сигурно е от някое реле или хлабава връзка.

– Да, май ще трябва – съгласи се другият робот. – Направо е опасно.

Той тръгна бавно към гишето, взе от там другия мозък и с него се отправи към вехтото тяло, подпряно в ъгъла.

Тогава спря и каза:

– Слушай, забравих да ти кажа, а трябваше. Най-добре е да отидеш в склада. Тръгнал е още един кораб за насам. Ще пристигне всеки момент.

– Още един толкова скоро?!

– Нали знаеш как става? – рече Енди, отвратен. – Тук не спазват никакъв план-график. Цели месеци не виждаме пукнат кораб, а после идват по два-три наведнъж.

– Е, благодаря ти – каза Ричард Дейниъл, отвори вратата и излезе навън.

Той крачеше енергично по улицата с ново самочувствие. Имаше усещането, че нищо не може да го подхлъзне. Нищо не можеше да му попречи.

Защото той беше робот с късмет!

Възможно ли бе целият този късмет да бе дошъл от хиперпространството, тъй като от там идваше и способността му с диаграмите, или както и иначе да се наричаше това. По някакъв начин хиперпространството го бе обхванало, усукало и променило. Беше го моделирало наново и го бе превърнало в робот, съвсем различен отпреди.

Макар че, ако ставаше въпрос за късмет, той бе късметлия през целия си живот. Беше му провървяло с хората в семейството, беше се сдобил с много привилегии, бе постигнал добро положение и му бяха

позволили да живее шестстотин години. А такова нещо не бе разрешено. Колкото могъщи и влиятелни да бяха хората от семейство Барингтън, шестстотин години живот до голяма степен си беше чист късмет.

Във всеки случай късметът и диаграмната способност му даваха солидна преднина пред останалите роботи. Можеше ли това да му даде преднина и сред хората, питаше се Ричард Дейниъл. Не! Не биваше да мисли така – беше богохулство. Никога нямаше да има робот, равен на човека.

Ала мисълта продължаваше да го преследва и той изобщо не бе усетил разкаяние за тази своя проява на лош вкус, неправилна преценка, или каквото и да беше това, както би следвало.

Като приближи космодрома, той започна да среща и други роботи. Някои го поздравяваха, наричайки го Хюбърт, а други се здрависваха с него като му казваха, че се радват загдето е излязъл от пандиза.

Това приятелско отношение разклати увереността му. Дали късметът му нямаше да го изостави, питаше се Ричард Дейниъл. Той бе сигурен, че неколцина от роботите се чудят защо Хюбърт не се обръща към тях по име, а имаше и няколко забележки, които доста го сконфузиха. Ричард Дейниъл доби усещането, че когато стигнеш склада, положението щеше да стане неудържимо, защото той не познаваше никого от роботите там, нито пък имаше представа какви са задълженията му. А сега като си помисли за това, той дори не знаеше къде се намира складът!

Ричард Дейниъл усети как в него се надига стихията на паниката и той бързо се огледа наоколо, търсейки начин да избяга. За него бе съвсем ясно, че той не биваше да отива в склада.

Знаеше, че е в капан и че не може вечно да продължава така, разчитайки на късмета си. В следващите няколко минути трябваше да измисли нещо.

Ричард Дейниъл сви в някаква странична уличка, без да е наясно още какво смята да прави. Беше сигурен обаче, че трябва да направи нещо, когато някъде високо чу далечния грохот. Той бързо погледна нагоре и видя аленото зарево на бълващите огън ракети, просветващи през облаците.

Извърна се и отчаян хукна обратно към космодрома. Стигна точно, когато корабът докосна площадката за приземяване. Ричард Дейниъл видя, че корабът беше стар. Нямаше блясък, беше с тъпа муцуна, доста тромав и с вид на бито куче.

Пълен боклук, каза си Ричард Дейниъл, кацащ тук и там и разнасящ всякакви товари. Навярно от време на време взимаше и по някой

пътник, отправил се към някоя планета на края на света, където нямаха дори редовен космодром.

Той почака докато отворят товарното летище. Рампата се понесе устремно по пистата, предвождаща екипа от товарачи, влачещи тежко крака към кораба. Ричард Дейниъл знаеше, че трябва да действа уверено – все едно че имаше пълното право да влезе в кораба и сякаш отлично знаеше какво прави. Ако някой му подвикнеше, той просто трябваше да се преструва, че не е чул и да продължи.

Ричард Дейниъл се изкачи бързо по рампата като едва се съдържаше да не хукне. Въмъкна се през нагънатата като акордеон, гумена завеса, която служеше за контрол на атмосферните влияния. Стъпките му кънтяха по металното покритие на трюма, докато най-сетне стигна до някакъв тесен коридор, тръгна по него и достигна горната товарна платформа.

В дъното на коридора той спря и застана неподвижен, заслушвайки се напрегнато. Някъде над него се захлопна метална врата. Чуха се стъпки по платформата точно над него. Беше или домакинът, или първият помощник, или може би самият капитан, казваше се Ричард Дейниъл. Сигурно този някой идваше да наглежда разтоварването.

Ричард Дейниъл тихо се отдръпна и намери място, където да клекне и да се скрие.

Над главата си чуваше как товарачите работят, подхвърляйки си реплики. После се чу скърцането на щайгите и тъпите удари от балите и кутиите, които извличаха и тръсваха върху рампата.

Минаха часове (или поне така му се стори), откакто се бе сврял там. Сетне той чу как товарачите смъкнаха нещо от платформата над главата му. Ричард Дейниъл каза нещо като молитва с надеждата, че те няма да дойдат на неговата площадка. Надяваше се също, че никой няма да се сети за него, а ако се сетеше, дано си помислеше, че той е излязъл вече.

Най-после стъпките утихнаха, след което се разнесе тракането на рампата докато се връщаше обратно и трясъкът от затварянето на портала.

Минутите се точеха едва-едва. Ричард Дейниъл чакаше. Чу се ревът на моторите. Ушите му писнаха. След миг корабът бе разтърсен от мощни вибрации, които го повдигнаха и откъснаха от планетата.

След това настъпи тишина и той разбра, че корабът е напуснал атмосферата и се е отправил на път.

Разбра също, че е успял.

Защото сега той не беше укриващ се беглец, не беше Ричард

Дейниъл, който бяга от Земята. Той бе избегнал всички клопки, които Човекът му бе поставил, бе заличил следите си и отново беше на път.

Обаче дълбоко в себе си усещаше тревога, защото всичко бе минало прекалено гладко, по-гладко, отколкото можеше да се предположи.

Опита се да се анализира, опита се ясно да види нещата и да си направи оценка такъв, какъвто беше сега.

Ричард Дейниъл притежаваше такива способности сега, каквито Човекът никога не бе имал или развивал или постигнал, каквото и да означаваше това. Той бе в известен смисъл една стъпка напред не само по отношение на другите работи, но и по отношение на Човека. Имаше нещо, или поне началото на нещо, което хората бяха търсили и изследвали, което се бяха опитали да достигнат векове наред, ала без успех.

Величава, но смразяваща кръвта мисъл! Нима в крайна сметка това велико наследство бе предназначено за роботите?! Нима роботите щяха да добият тази свръхмощ, която Човекът толкова дълго бе търсил?! И щеше ли Човекът по силата на обстоятелствата да се задоволи само с материалното и чисто научното? Беше ли той, Ричард Дейниъл, първият в безкрайната поредица от такива работи? Или може би всичко това се дължеше на простия факт, че той единствен се бе изложил на влиянието на хиперпространството? Можеше ли всеки да придобие такава способност, ако изцяло се оставеше на суровите загадки на дивата вселена, неограничена от времето? Можеше ли и Човекът да придобие това, или дори повече, ако се изложеше на всички произволия на нереалното?

Ричард Дейниъл се сгуши в ъгъла си с тези тревожни мисли и разсъждения и затърси отговор в своето съзнание. Обаче отговор нямаше.

Умът му се пресегна навън, почти неволно, и изведнъж в съзнанието му се появи диаграма, сякаш част от хелиографско копие. Към него постепенно се прибавяха все нови и нови участъци, докато накрая бе завършено – това бе диаграма на целия кораб, с който той пътуваше, сякаш разгърната пред очите му.

Постепенно, без да бърза Ричард Дейниъл огледа диаграмата, която бе в ума му и откри някои дребни неща – една тръба, която се бе разхлабила и той я затегна, някаква електронна верига се разпаднаше и на моменти отказваше – той я подсили, излъска я и я направи като нова. Помпата едва забележимо пропускаше, но Ричард Дейниъл я оправя.

Стотици часове по-късно един от екипажа го откри и го предаде на капитана.

Капитанът го изгледа страховито.

– Кой си ти? – попита той.

– Беглец – отвърна Ричард Дейниъл.

– Името ти – рече капитанът, изваждайки лист и молив, – планетата и името на твоя собственик.

– Отказвам да отговарям – каза грубо Ричард Дейниъл, разбирайки, че не постъпва правилно – не беше редно един робот да откаже изпълнението на пряка команда от страна на човек.

Но капитанът сякаш нямаше нищо против. Той остави молива и хитро поглади черната си брада.

– В такъв случай – рече той, – аз не виждам как бих могъл насила да измъкна тази информация от тебе, макар че има и такива, които биха се опитали. Имаш голям късмет, че си се скрил в кораба на най-добродушния капитан.

Изобщо не изглеждаше добродушен, обаче изглеждаше лукав.

Ричард Дейниъл стоеше там безмълвен.

– Разбира се – поде отново капитанът, – някъде върху тялото ти има сериен номер и още един върху мозъка ти, но предполагам, че ти би се съпротивлявал, ако решим да се доберем до тях.

– Боя се, че сте прав.

– В такъв случай – рече капитанът, – изобщо не смятам да се занимавам с това.

Ричард Дейниъл все още мълчеше, защото разбираше, че не е нужно да говори. Този способен капитан бе измисли всичко и трябваше просто да го остави да действа.

– От дълго време – продължи капитанът, – екипажът ми и аз си мечтаем за робот, но като че ли все не можехме да се сдобием с такъв. Първо роботите са скъпи, а нашите заплати не са големи.

Той въздъхна, стана от стола си и огледа Ричард Дейниъл от глава до пети.

– Превъзходен образец – рече капитанът. – Добре дошъл на борда! Ще видиш, че ще ти харесаме.

– Сигурен съм в това – отвърна Ричард Дейниъл. – Благодаря ви за любезността.

– А сега – рече капитанът, – трябва да отидеш на мостика и да докладваш на мистър Дънкан. Ще му се обадя да му кажа, че ще отидеш при него. Той ще ти намери някоя лесна и приятна работа.

Ричард Дейниъл не помръдна, нито пък се завтече, както би било редно, защото внезапно капитанът се превърна в сложна диаграма. Не беше като тази на кораба или на роботите. Бе съставена от странни символи, някои от които, според Ричард Дейниъл, бяха чисто химически, а

други не бяха.

– Ти чуваш ли?! – скастри го капитанът. – Мърдай!

– Да, сър – отвърна Ричард Дейниъл, отпъждайки с усилие диаграмата и превръщайки я отново в капитан от плът и кръв.

Ричард Дейниъл откри първия помощник на мостика. Той бе млад човек с конско изражение на лицето, мрачен и зле прикриващ жестокия си нрав. От другата страна на малката маса, отпуснат на един стол седеше друг член на екипажа – ужасно, тъпоумно създание.

Тъпоумният се изкикоти и рече:

– Брей, я вих, Дънкан! Първият член от екипажа на „Ремблър“, който не е човек.

Дънкан не му обърна внимание, а се обърна към Ричард Дейниъл.

– Предполагам, че ти си старателен, амбициозен и ще искаш да се сработиш с нас.

– О, да – отвърна Ричард Дейниъл и се изненада от новото си усещане – в него се надигаше... смях!

– Добре тогава – рече Дънкан, – иди в машинното. Там има работа за тебе. Когато свършиш в машинното, ще ти намеря нещо друго.

– Да, сър – отвърна Ричард Дейниъл и направи кръгом.

– Един момент – възпря го първият помощник. – Трябва да те представя на нашия корабен лекар, д-р Ейбръм Уелс. Можеш да бъдеш истински благодарен, че няма да се нуждаеш от услугите му.

– Добър ден, докторе – каза почтително Ричард Дейниъл.

– Приветствам те на борда – рече лекарят и измъкна от джоба си бутилка. – Ти едва ли ще пийнеш с мене. Обаче аз ще пия за твое здраве.

Ричард Дейниъл се обърна и излезе. Слезе в машинното отделение и там го накараха да чисти и лъска, да върши съвсем обща работа. Имаше нужда, защото бе мръсно. Очевидно не бе почиствано с години и бе толкова мръсно, колкото можеше да стане едно машинно отделение. А това означаваше – ужасно мръсно. След машинното, той отиде и на други места, които трябваше да се почистят и излъскат и Ричард Дейниъл прекара дълги часове в чистене, лъскане и боядисване на кораба. Работата бе от най-грубите, но той нямаше нищо против. Така имаше време за размисъл, време да може да се начуди, да събере мислите си, да опознае сам себе си и да планира напред.

Беше изненадан от онова, което откриваше в себе си.

На първо място презрение – презрение към хората на този кораб. Трябваше му много време, за да се увери, че е презрение, защото никога

не бе презирал човешко същество преди.

Но тези хора бяха различни – не бяха от онези, които той познаваше. Тези не бяха от семейство Барингтън. А може би ги презираше, защото ги познаваше изцяло. Никога преди Ричард Дейниъл не бе познавал човешко същество така, както сега познаваше тези същества. Защото той не ги виждаше само като жива материя, а по-скоро като сложни схеми от символи. Той знаеше от какво са направени схемите, познаваше вътрешните импулси, които служеха за мотивация, защото схемите бяха образувани не само от телата им, а и от мислите им. Отначало всичко бе така обвързано и оплетено, толкова ужасно объркано, че бе невъзможно да се разчете. Но малко по-малко той разгада всичко и понякога му се искаше да не го бе сторил.

Корабът спираше на много и различни космодроми, а Ричард Дейниъл извършваше товаро-разтоварването. Виждаше и планетите, но те не му правеха впечатление. Една от тях беше истински кошмар. На нея цареше дяволски студ и самата ѝ атмосфера се превръщаше в сняг. Друга пък беше заета изцяло от влажна и цвъртяща джунгла, а трета представляваше голо пространство, осяяно с напукани скални отломъци, без никаква следа от живот с изключение на екипажа от хора и техните роботи, които обитаваха станцията, сгушила се в тази дива пустош.

И точно след тази планета готвачът Дженкс се втурна с писък към койката си, превит на две от болка поради възпаление на апендикса.

Д-р Уелс дотича при него, за да го прегледа, а от джоба му, като от торба, се показваше полупразна бутилка. По-късно той застана пред капитана, вдигна ръце разтреперан, а в очите му се четеше ужас.

– Но аз не мога да го оперирам – избъбри той. – Не мога да поема риска. Ще го убия!

Операция обаче не се наложи. Положението на Дженкс изведнъж се подобри, той стана от койката си и се върна в кухнята. А д-р Уелс седеше свит на стола си, стиснал бутилката в ръце и плачеше като дете.

Долу в товарния трюм Ричард Дейниъл също седеше свит и слисан от това, че бе посмял да го направи – не че бе успял, а че се бе осмелил да се намеси в тялото на един човек, макар и за спасяване на живота му.

Всъщност самото изпълнение не бе много трудно. В някои отношения не бе по-трудно от поправянето на двигател или подновяването на прекъснатата верига. Не беше по-трудно, а малко по-различно. Той се чудеше какво бе направил и как го бе направил, защото не знаеше. Владееше метода в съзнанието си (резултатът за това беше на лице), обаче не бе в състояние да осмисли и извади отделните моменти на този процес –

неговата чиста механика. Смяташе, че това е като инстинкт – необясним, но напълно резултатен.

Ала роботите нямаха инстинкти. В това отношение той бе различен от животните и хората. Не беше ли тази странна способност, питаше се Ричард Дейниъл, нещо като компенсация, дадена на робота заради липсата на инстинкти? Тази ли беше причината, поради която човешката раса не бе успяла в търсенето си на паранормалните сили? Не бяха ли телесните инстинкти до известна степен в разрез с инстинктите на интелекта?

Защото Ричард Дейниъл чувстваше, че тази негова способност е само началото и че тя е първата от дълга поредица от способности, които един ден щяха да бъдат във владението на роботите. А какво щеше да последва от това, когато в някой далечен ден от бъдещето роботите вече владееха и използваха огромния потенциал от знания и умения? Прида-тък към славата и величието на човешката раса... или нова раса може би?

Каква ли беше неговата роля, питаше се Ричард Дейниъл. Нима той бе предопределеният пратеник, месията, който щеше да отнесе до всички работи по света своето послание? Сигурно имаше някакво скрито значение в това, че той бе разбрал истината! А може би трябваше просто да я пази като свое собствено притежание, като свое собствено, ценно качество?

Той се изправи и без да бърза се упъти към предната част на кораба, която сега светеше от чистота – резултат от неговата неуморна работа и Ричард Дейниъл почувства известна гордост.

„Защо“, питаше се той, „ме се струва погрешно и някак богохулствено да съобща на всички за тези мои способности?“ Защо не бе казал на тези от кораба, че не друг, а той бе излекувал готвача и не бе споменал за всички други свои мънички умения, с които поддържаше кораба в пълна изправност, чистота и ред?

Дали затова, че той не се нуждаеше от уважение и признание така силно, както се нуждаеше човекът? Нима славата не играеше съществена роля в живота на един робот? Или може би беше заради това, че той така изцяло презираше хората на кораба, та изобщо не ценеше тяхното уважение?

Ами презрението му... не идеше ли то от факта, че тези хора бяха по-добри от онези, които бе познавал? Или може би ги презираше, защото сега бе по-велик от всяко човешко същество? Щеше ли да може да погледне на някое друго човешко същество така, както бе гледал на

хората от рода Барингтън?

Ричард Дейниъл имаше усещането, че ако всичките му подозрения се окажеха верни, то той щеше да се чувства по-зле от преди. Съвсем изведнъж цялата вселена бе станала негов дом, а за сега той не се бе споразумял нито с нея, нито със себе си.

Споразумението щеше да дойде по-късно. Трябваше само да не избързва и да си изработи план, а после неговото име щеше да се носи от уста на уста, дори след като мозъкът му се разкапеше от ръжда. Защото той щеше да бъде освободителят, месията на роботите. Той бе призван да ги изведе от пустотата.

– Ей ти! – изкрещя някой.

Ричард Дейниъл се обърна и видя капитана.

– За какъв се мислиш, та минаваш покрай мене така, сякаш не ме забелязваш?! – рече злобно капитанът.

– Извинете – отвърна Ричард Дейниъл.

– Вириш нос пред мене, а?! – изрева яростно капитанът.

– Бях се замислил – отвърна Ричард Дейниъл.

– Ще ти дам тогава нещо, за което да мислиш! – изкрещя капитанът. – Такава работа те чака, та чак задникът ти ще се изтърка! Ще видиш ти как трябва да се отнасят към мене такива като тебе!

– Както желаете – каза Ричард Дейниъл.

Защото нямаше никакво значение. Беше му все едно какво вършеше или мислеше капитанът. Само се чудеше защо зачитането, дори от един робот, означаваше толкова много за едно човешко същество, каквото бе капитанът. Защо ли трябваше така настървено да пази мястото си?

– След двадесет часа – рече капитанът, – кацаме на следващия космодром.

– Зная – отвърна Ричард Дейниъл. – Спящата дупка на Аркадия.

– Добре тогава – рече капитанът, – щом като знаеш толкова много, след долу в трюма и подготви товара за сваляне. Толкова се бавим по тия скапани летища. С часове товарим и разтоварваме. Приготви се.

– Да, сър – рече Ричард Дейниъл, обърна се и тръгна към трюма.

Питаше се дали все пак е робот... или пък беше нещо друго? Можеше ли машината да се развива, чудеше се Ричард Дейниъл, така както се развиваше Човекът? А ако машината се развиваше, какво щеше да последва? Не и Човек, естествено, защото това не бе възможно, но машина ли беше?

Той извади товарът, предназначен за Спящата Дупка. Не беше

голям. Всъщност беше толкова малък, че никой от редовните товарни кораби не би се заел с доставката му, а би го захвърлил още на първата спирка за някоя скапана брчка като „Ремблър“ да го закара, където трябва.

Когато стигнаха Аркадия, Ричард Дейниъл изчака докато грохотът от моторите утихна и корабът спря напълно неподвижен. тогава натисна лоста, с който се отваряше трюма и избута навън рампата.

Като отвори трюма, той надникна навън и видя синьо небе и зелени дървета, а някъде далече от някакъв комин се виеше пушек и се издигаше право към небето.

Ричард Дейниъл пристъпи напред, докато застана върху рампата. Там долу пред него се бе сгушило малкото селце Спящата дупка, разположено до една река, по протежението на която и от двете страни се разстилаше гора, стигаща чак до хоризонта, където се виждаха стръмни и нагънати хълмове. Около селото се простираха поля, жълтеещи от узрялата пшеница, а пред една от колибите Ричард Дейниъл забеляза куче, което дремеше, грейки се на слънце.

По рампата се изкачваше човек, а имаше и други хора, идващи от селото.

– Имате товар за нас ли? – попита човекът.

– Малка доставка – отвърна Ричард Дейниъл. – А вие ще ни дадете ли нещо за превозване?

Човекът имаше набраздено и загубяло от слънцето лице, не се бе подстригвал от доста време, а от няколко дни не се бе и бръснал. Дрехите му бяха груби и с петна от пот, ръцете му – силни, ала несръчни. Не бяха свикнали на тежък труд.

– Не е много – отвърна мъжът, – но ще трябва да почакате, докато го донесем. Никой не ни предупреди, че идвате. Радиото ни се счупи.

– Идете да го докарате – рече Ричард Дейниъл, – а аз ще се заема с разтоварването.

Беше разтоварил наполовина, когато капитанът влетя в трюма, вбесен. Започна да крещи, че това на нищо не приличало и колко още трябва да чакат?

– Бог ми е свидетел, че със самото спиране тук сме на загуба!

– Сигурно е така – съгласи се Ричард Дейниъл, – но вие сте знаели това, още щом сте приели товара. Ще има и други доставки, а добрата воля е нещо...

– Добрата воля е вятър работа! – изрева капитанът. – Откъде да бъда сигурен, че ще ми се наложи пак да кацам тук?!

Ричард Дейниъл продължи да разговарва.

– Ей ти! – изкряска капитанът. – Я иди в селото и им кажи, че няма да ги чакам повече от час...

– Ами разговарването, сър?

– Ще накарам екипажа да се заеме. Хайде, тичай!

И така Ричард Дейниъл остави разговарването и тръгна надолу към селото.

Прекоси ливадата, разположена между космодрома и селото, следвайки коларския черен път. Беше приятна разходка. Той с изненада осъзна, че сега за първи път от толкова време стъпваше на твърда земя, откакто бе напуснал планетата на роботите. За миг се запита какво ли бе името ѝ, защото така и не разбра. нито пък разбра значението ѝ – защо имаше роботи и какво правеха там. Запита се също дали бяха намерили Хюбърт, а сърцето му трепна виновно при тази мисъл.

„И къде ли се намира Земята сега?“, запита се Ричард Дейниъл. В каква ли посока беше и на какво разстояние? Макар че всъщност нямаше значение, защото той беше приключил със Земята.

Беше избягал оттам и бе спечелил нещо с бягството си. Беше избегнал всички капани на Земята и всички клопки, които Човекът му бе устроил. Каквото и да притежаваше, то си беше негово и можеше да прави с него каквото си поиска, защото Ричард Дейниъл не беше робот на никого, макар и капитанът да мислеше иначе.

Той прекоси ливадата, забелязвайки, че тази планета много приличаше на Земята. В нея се усещаше същата мекота и простота. Имаше простор и свобода.

Ричард Дейниъл влезе в селото и долови тихия ромон на реката. Някъде далече се носеше детска глъч, а в една от колибите жално и безпомощно плачеше болно дете.

Когато минаваше покрай колибата с дремещото куче, то се събуди, приближи се тихо до портата и започна да ръмжи. Отмина, ала кучето го последва на прилично и безопасно разстояние като продължаваше да ръмжи.

Есенна притома се стелеше над селото с усещане на златножълти листа и лавандулов дъх. Между виковете на болното дете и детските кръсци в далечината се възцаряваше благодатен покой.

На прозорците се показаха жени, които поглеждаха към него. Други излизаха пред портите си. Кучето все още го следваше, но вече не ръмжеше, а само любопитно мърдаше вирналите си уши.

Ричард Дейниъл спря по средата на улицата и се огледа, а кучето

кликна и започна да го следи с очи. Самото време сякаш бе спряло. Селцето изглеждаше съвсем изолирано от цялата вселена – един уловен миг, една откъсната педя земя, открояващи се ярко със своята неумолима реалност и значимост.

Застанал там, той усети селото и хората в него така, сякаш бе извикал диаграма в съзнанието си. Макар че имаше ли всъщност диаграма, той не знаеше.

Изглеждаше така, сякаш селото бе Земята – една трансплантирана земя с нейните исконни проблеми и вечни надежди, едно семейство от народи, които приемаха съществуването си с готовност, увереност и вътрешна сила.

Някъде надолу по улицата се чу скърцане на каруци и след миг те се показаха иззад завоя. Бяха три, натоварени до горе със стока и упътили се към кораба.

Ричард Дейниъл стоеше неподвижен и ги чакаше. През това време кучето се приближи още малко към него, седна и го загледа, ала все още нащрек.

Каруците го приближиха и спряха.

– Главно фармацевтични материали – рече човекът, седнал най-отгоре в първата каруца. – Това е единствената ни стока, която си струва доставката.

– Виждам, че имате голямо производство – каза му Ричард Дейниъл.

Човекът поклати глава.

– Не е много. Почти три години тук не е идвал кораб. Сега ще трябва да чакаме още три, а може би и повече, докато дойде друг.

Мъжът се изплю на земята и продължи.

– Понякога ни се струва, че сме запратени чак на края на света и от време на време се питаме дали изобщо някой се сеща за нас.

В далечината се чу гневният глас на капитана, който крещеше нещо.

По-добре идете и предайте стоката си – каза Ричард Дейниъл на човека. – Капитанът така се е ядосал, че може и да не ви чака.

Мъжът тихо се засмя.

– Така е, от него зависи – рече той, дръпна поводите и дружелюбно зацъка с език на конете. – Качи се тук при мене – додаде мъжът. – Или може би искаш да повървиш?

– Няма да дойда с тебе – отвърна Ричард Дейниъл. – Оставам тук. Така кажи на капитана.

Защото тук имаше болно дете, което плачеше, имаше и радио, което трябваше да се поправи. Трябваше да се планира и направлява бъдещата култура. Имаше много работа. Това място тук от всички други, които беше виждал, имаше истинска нужда от него.

Мъжът отново се изкиска.

– На капитана никак няма да му се хареса.

– Тогава му кажи да дойде в селото, за да поговорим – рече Ричард Дейниъл. – Аз съм робот на себе си. Нищо не дължа на капитана. Разплатил съм се за всичко.

Колелата на каруцата се завъртяха и човекът още веднъж дръпна поводите.

– Чувствай се като у дома си – рече той. – Ще се радваме да живееш сред нас.

– Благодаря, сър – каза Ричард Дейниъл. – Драго ми е, че ме искате.

Той стоеше отстрани на пътя и гледаше как каруците отминават. Колелата им вдигаха пушилка от фир, лютив прах, който се носеше из въздуха.

„Чувствай се като у дома си“, беше казал човекът и в думите му имаше много дълбочина и топлина. Доста време бе минало, откакто някога Ричард Дейниъл бе имал дом.

Възможност да си почива и да натрупва знания – ето от какво се нуждаеше. А също и от възможност да служи, защото сега той знаеше, че тази е неговата мисия. Тази може би беше истинската причина, поради която оставаше. Хората тук се нуждаеха от него... А на него, колкото и странно да изглеждаше, му бе необходима точно тази тяхна нужда. Тук, на тази подобна на Земята планета поколение след поколение щеше да израсне една нова Земя. И може би, стига да имаше достатъчно време, той щеше да предаде на хората тук всички умения и знания, които откриваше в себе си.

Ричард Дейниъл стоеше зашеметен от тази своя мисъл, защото никога не бе предполагал, че е таил всичко това в себе си – съзнателната, почти нетърпелива готовност за саможертва. Той вече не беше освободител, или месия за роботите, а просто учител на човешката раса.

Може би тази бе причината за всичко още от самото начало. Навярно всичко, което се бе случило, не беше нищо друго, освен намеса на човешката съдба. Ако човешката раса не можеше пряко да владее свръхестествени способности, които той притежаваше – този инстинкт на интелекта, то тогава те щяха да го имат по косвен път, чрез посредничеството на едно от техните творения. Вероятно тази е била в крайна

сметка първопричината за създаването на роботите, неосъзната дори от самия Човек.

Ричард Дейниъл се обърна и тръгна бавно по селския път, загърбил кораба и виковете на капитана. Пристъпваше доволен в този свой нов свят, който той щеше да създаде – не за себе си или за прослава на роботите, а за по-добро и по-щастливо Човечество.

Преди по-малко от час Ричард Дейниъл се бе поздравил за това, че е успял да избегне всички капани на Земята и всички клопки, устроени от Човека, без да знае, че най-голямата от всички клопка – последната и фаталната – бе тук на тази планета.

Обаче не беше вярно, казваше той на себе си. Капанът изобщо не беше заложен в този свят, а вътре в него самия.

Ричард Дейниъл крачеше бодро напред по издълбания коловоз в мекия, златист следобед на един неповторим есенен ден, а кучето го следваше по петите.

Някъде в края на пътя се чуваше плач на малко дете, което лежеше болно в люлката си.

КРАЙ

© 1960 Клифърд Саймък
© Вилиана Данова, превод от английски

Clifford Simak
All the Traps of Earth, 1960

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/977>]